

7107

FA 1899/19

MINISTERIE VAN MARINE

ZEER GEHEIM

Afdeling: Staf.
Lange Voorhout 7, Tel. no. 182210
Telegramadres: Marine, den Haag

Men wordt verzocht bij het antwoord datum en nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

AAN

de Minister-President.

uw kenmerk	uw brief van	ons nummer	's-Gravenhage,
		158027/157780	de 10 October 1950

onderwerp: rapport betreffende de gebeurtenissen te Makassar.

bijlagen:

Ik heb de eer Uwer Excellentie hierbij een rapport aan te bieden, betreffende de gebeurtenissen te Makassar gedurende de periode van 9 tot en met 14 Augustus 1950, zoals dit van de Vlagofficier der Koninklijke Marine in Indonesië werd ontvangen tezamen met het operatierapport van Hr.Ms. "Kortenaer".

Ten aanzien van het maritiem krijgskundig aspect van deze zaak heb ik geen bijzondere opmerkingen. Ik geloof, dat de zending van Hr.Ms. "Kortenaer" erger heeft voorkomen en de evacuatie der ex-KNIL militairen heeft mogelijk gemaakt zonder dat nog meer bloed werd vergoten.

Ten aanzien van het politieke aspect zij het mij vergund de volgende opmerking te maken. Op 27 October 1949 is in de centrale commissie van de RTC een aanbeveling van de UNCI aangenomen. De UNCI constateerde dat de RIS maritieme mogelijkheid zou zijn in een gebied waar politieke onrust heerst, zodat zij over een redelijk maritiem potentieel moest kunnen beschikken. De UNCI beval daarom aan het aanbod van de Nederlandse regering te aanvaarden en 3 torpedojagers in het kader van hulp en steunverlening in Indonesië diensten te laten verrichten. Deze aanbeveling van de UNCI had tot resultaat dat de drie torpedojagers bij de schepen, dienst doende in Indonesië voor hulp en steun, werden opgenomen.

Er deed zich nu in Makassar een geval voor als door de UNCI voorzien. Insteede van buiten vooraanbids van de RIS Hr.Ms. "Kortenaer" daarheen te zenden, ware het m.i. zeer wel mogelijk geweest de RIS in overweging te geven Hr.Ms. "Kortenaer" daarheen te zenden. Mocht de RIS hiertoe niet hebben kunnen besluiten, dan had het schip aan de RIS kunnen worden onttrokken daarbij tevens de RIS in gebreke stellend ten aanzien van het niet nakomen van de UNCI aanbeveling van 27 October 1949.

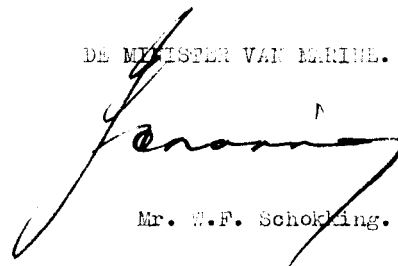
- nu is -

Nu is helaas ten aanzien van de naleving der RTC overeenkomst zoals uit de briefwisseling tussen Hoge Commissaris en de RIS blijkt, de Nederlandse regering in het defensief gedrongen.

Ten aanzien van het politiek aspect van deze zaak heeft de Vlagofficier K.M. in Indonesië zich c.f. zijn instructie daar verder buiten gehouden, terwijl uit maritiem technisch oogpunt gezien geen enkel motief aanwezig was dat tegen het aanlopen van Makassar pleitte.

Mocht de RIS echter t.z.t. opnieuw de Kortenaer affaire naar voren brengen dan zou ik willen adviseren om alsnog op de UNCI-aanbeveling te wijzen. Immers kan dan zouoende grond onder de voeten van de RIS worden weggenomen indien zij uit de Kortenaer affaire motieven mocht willen putten teneinde Nederland van schending der RTC overeenkomst te beschuldigen.

DE MINISTER VAN ZAKEN.

Mr. W.F. Schokking.

4 K E R G E H E I M .

CHRONOLOGISCH VERSLAG VAN MAKASSAR-AFFAIRE.

7 Augustus

V.M. Ontvang na mijn terugkeer van een week-end op de Puntjak verslag van de Chef Staf over de inleiding tot de H.g. Makassar-affaire.

Chef Staf was 6 Augustus ten ± 13.15 uur door de Hoge Commissaris opgebeld, die hem ter informatie mededeelde, dat kampementen, waarin ex-KNIL personeel, te Makassar vanuit de lucht gemitrailleerd en vanuit zee beschoten werden. De HC zou, alvorens maatregelen te nemen, eerst contact opnemen met de Sultan en Simatupang. CS had aan de "Kortenaar" geseind gereed te maken voor "binnen 4 uur steenklaar". (zie tgm. 060657 Z/AUG)

Ten ± 17.30 g.h. antwoord van de "Kortenaar" ontvangen, dat zij ten 18.00 g.h. steenklaar binnen 4 uur. (tgm. 060840 Z/AUG) CS meldde dit ten 21.00 uur aan HC, die inmiddels door de Sultan was ontvangen, Z.H. op de ernst van de toestand had gewezen en medegedeeld, dat, indien de beschietingen inderdaad hadden plaatsgevonden, dit internationale moeilijkheden zou veroorzaken.

De Sultan deed het voorkomen niet van de ernst van de situatie op de hoogte te zijn. Er werd uiteindelijk overeengekomen, dat Generaal-majoor Scheffelaar en Kolonel (APRIS) Kawilarang op 7 Augustus naar Makassar zouden vliegen en tot een staken van het vuren te komen. Door de HC werd de UNCI ingeschakeld.

Ten 22.15 g.h. werd Chef Staf wederom bij de HC ontboden, die de "Kortenaar" gaarne, zonder opzien te baren, reeds in de richting van Makassar zag gedirigeerd. CS verzond hierop tgm. 061611 Z/AUG (zie ook tgm. 070103 Z/AUG)

pl.m. 22.00

Krijg ten huize van HC van Z.E. het verzoek de "Kortenaar" naar de omgeving van Makassar te dirigeren, teneinde zo nodig op zeer korte termijn te kunnen ingrijpen, zulks naar aanleiding van het feit, dat door Generaal Scheffelaar, die pl.m. 14.00 g.h. te Makassar geland was, nog geen contact was gemaakt met HC. Verzond mijn tgm. 071616 Z/AUG en 071659 Z/AUG.

8 Augustus.

08.30

Bespreking bij HC mede met Generaal Alens en Gieben. Nog steeds geen bericht van Scheffelaar, maar wel over doorgaan aanvallen. HC besluit de "Kortenaar" Makassarwaarts te zenden met hoofdoopdracht verbinding tussen Generaal Scheffelaar en HC tot stand te brengen. Verzond na aankomst op bureau mijn tgm. 080356 Z/AUG en 080435 Z/AUG.

20.00

Krijg verslag van bespreking CS met Leger over eventuele afvoer KL-personeel uit Makassar. In verband met de mogelijkheid, dat dit niet op normale wijze, maar direct vanuit K.I.S. met sloepen en wellicht onder vuur zou moeten geschieden, wordt Kitz.Douw van der Krap aangewezen als eventuele leider van deze manoeuvre. Voorts komt ter sprake munitievoorziening KL door Marine.

XXXX G E H I M .

vervolgblz. no. 1

22.00

Bespreking bij HC met Gieben, Aoms en Paulissen, waarbij de HC mededeelt, dat hij voor het eerst een bespreking in een niet aangename sfeer met Hatta had gevoerd en dat de RIS, zoals ook door de radio was omgeroepen, zeer ontstemd is over het zenden van de "Kortenaar", zonder dat dit van te voren aan de RIS-regering was gevraagd. Hatta merkte op, dat wanneer de HC aan de Sultan had verzocht de "Kortenaar" te mogen zenden, dit zonder twijfel zou zijn toegestaan.

Ondertussen was het eerste situatierapport van de "Kortenaar" binnengekomen (tgm. 080853 Z/AUG) en bleek, dat des middags omstreeks 17.00 plaatselijke tijd alles rustig was; contact met Scheffelaar was toen nog niet verkregen. Enige tijd later werd een telegram van de "Kortenaar" van omstreeks 20.00 uur plaatselijke tijd ontvangen (tgm. 0812el Z/AUG), waarin vermeld werd, dat Generaal Scheffelaar thans aan boord van de "Kortenaar" was en waarbij het verzoek werd gedaan om bemiddeling om Alris-schepen het beschieten van de wal te verbieden, aangezien dit tot des middags 16.15 uur doorgestaan was. De toestand in Makassar zou nog zeer labiel zijn, in verband waarmee Generaal Scheffelaar verzocht de "Kortenaar" aan te houden, daar momenteel nog veel levens in gevaar verkeren. Bel vanaf de HC Subijakte op en breng hem het verzoek van Generaal Scheffelaar, dat onderschreven werd door Kawilarang en de UINCI, over. Subijakte deelde mij mede, dat hij reeds gistermiddag een order tot "staakt het vuren" had gegeven en zegde mij toe de zaak te zullen onderzoeken en de order te zullen herhalen. Verzond een telegram van HC aan Generaal Scheffelaar, waarin werd gevraagd of juist is, dat, zoals de RIS seint, een overeenkomst zou zijn bemikt en zo medig eventuele regelingen zijn getroffen. (tgm. 081637 Z/AUG) Voorts werd opgedragen om het voeren van propaganda via Makassar-radio, dat door het KL zou zijn bezet onmiddellijk te stoppen en zo mogelijk dit station te doen ontruimen.

pl.m. 23.00

Werd nog een telegram van Scheffelaar ontvangen (tgm. 081312 Z/AUG), waarin werd medegedeeld, dat de situatie in Makassar rustig was en de KL-troepen teruggetrokken waren in hun rayons. Hieruit blijkt dus dat zij er wel degelijk buiten zijn geweest. Ontvang 2e situatierapport van de "Kortenaar" (tgm. 081511 Z/AUG)

9 Augustus.

Ontvang tgm. 090103 Z/AUG, 090451 Z/AUG, 090601 Z/AUG, 091259 Z/AUG, 091213 Z/AUG en 091516 Z/AUG van de "Kortenaar". Verzond tgm. 091427 Z/AUG aan de "Kortenaar".

10 Augustus.

Breng een bezoek aan de H.C., waarbij hij mij een afschrift van een brief van Hatta geeft over de "Kortenaar" (zie bijlage I). In deze brief wordt gesteld dat door de overtreding van de artikelen 2 en 12 van de R.T.C.-overeenkomst de Nederlandse Regering naar het oordeel van de RIS het schip onttrokken heeft aan de "hulp en steun" en dat het dus in den vervolge zal worden behandeld volgens de internationale gebruiken voor vreemde oorlogsschepen. Naar aanleiding van deze brief zal ik mij tot

tot Subijakte wonden en hem vragen, of hij de RIS-vlag, welke nog steeds aan de ra waait, wil laten waaien of wil laten neerhalen en hem tevens vragen, wat hij met de liaison-officier wil doen. Ik licht HC in, dat naar mijn mening de "Kortenaer", ook wanneer dit schip uit de "hulp en steun" (taken art. 7), is gevallen, nog steeds behoort onder art. 6, waarbij de terugtrektermijn van de Koninklijke Marine op één jaar is gesteld. Ik spreek af, dat ik de HC hierover een brief zal schrijven. (zie bijlage II)

- pl.m. 12.30 Krijg bezoek van Subijakte, met wie ik een zeer aangenaam onderhoud heb over de "Kortenaer" en waarin wij elkaar verzekeren, dat wij slechts uitvoerders van de wil van de Regering zijn, en waarin wij tot het besluit komen, dat de RIS-vlag moet worden meergehaald en de Liaison-officier moet worden overgeplaatst. Verzend desbetreffend telegram (tgm. 100609 Z/AUG) en krijg in de achtermiddag bericht dat de vlag is meergehaald en de liaison-officier van boord is. (tgm. 101222 Z/AUG)
- pl.m. 19.00 Krijg een brief van de Sultan, waarin hij mij vraagt welke stappen ik heb ondernomen inzake de "Kortenaer" naar aanleiding van de brief van Hatta aan de HC. (zie bijlage III) Concipieer een antwoord op deze brief, (zie bijlage IV) waarin ik mededeel, dat ik in afwachting van eventuele opdracht van de Nederlandse Regering geen nieuwe orders aan de "Kortenaer" heb verstrekt en waarin ik verder mededeel, dat de rood-witte vlag is meergehaald en de liaison-officier zal worden overgeplaatst.
- 21.00 Bespreking bij de HC met Gieben, Alens, Paulissen, Van Santen en Smit, waarbij behandeld wordt het bezoek van Van Santen aan Balikpapan. Conclusie is, dat het daar momenteel rustig is, maar dat met de Ambonnesen eigenlijk niets meer te beginnen is. Van Santen is overtuigd, dat Nederland eigenlijk de verantwoording voor deze volkomen uit het loed geslagen mensen niet meer kan dragen. Dit moege waar zijn, maar een feit is, dat wij de verantwoording nog wel hebben. Bespreking wordt verder de afvoer van de KL uit Makassar naar aanleiding van het telegram van Scheffelaar, dat overeenstemming is bereikt over het afvoeren van alle militairen aldaar, waarbij moet worden geregeld, waar de Ambonnesen moeten worden naar toe gebracht. De bedoeling is hen te verdelen over Djakarta, Semarang en Surabaya. De Menadonesen zullen naar Menade gaan, de Makassarers worden gede-mobiliseerd in Makassar. Bespreek met HC mijn antwoord aan de Sultan, waarmede Zijne Excellentie accoord gaat. HC besluit in afwachting van de procedure, welke door de Nederlandse Regering is aangegeven in het telegram van Van Maarseevee no. 211, de "Kortenaer" ter plaatse te laten.

11 Augustus.

12 Augustus.

- 10.30 Ontvang afschrift brief van Hatta aan HC dde. 11 Augustus 1950. (zie bijlage V)

Z E E R G E H E I M .

vervolgblz. no. 3

13 Augustus.

Zondag.

12.00

Bespreking bij HC over rapport Generaal Scheffelaar. Afspreken wordt de "Kortenaar" terug te trekken, wanneer het embarkement van de belhamels op 14 Augustus goed is verlopen.

14 Augustus.

09.30

Subijekte telefoencert en vraagt naar aanleiding van de brief van de HC aan de Minister President van 13 Augustus 1950 (zie bijlage VI), hoe lang ik men nodig te hebben om de "Kortenaar" op de gebruikelijke wijze voor te bereiden op het vertrek uit de Indonessische wateren. Hierop wordt door mij geantwoord; "14 dagen". Ik deel dit mede aan de HC, die hiermede accoord gaat en telegrafeer dit aan de Minister en de BDZ. De vraag op zich zelf geeft aanwijzing dat men bereid is de "Kortenaar" in Surabaia te laten terugkomen.

19.00

Krijg telefoen van Gieben, die mij vraagt of er al enig bericht uit Makassar is gekomen. Ik deel hem mede, dat ik nog geen bericht had, maar dat ik dringend heb verzocht mij over de toestand te berichten. (tgm. 141239 Z/AUG) Voorts vertelde hij mij, dat er bericht van Hatta is gekomen, dat verblijf van één week te Surabaia voor de "Kortenaar" is toegestaan. Het lijkt hem en mij niet wenselijk over de termijn verder te gaan tawakren.

pl.n. 22.30

Ontvang antwoord van de "Kortenaar", dat het embarkement op de "Zuiderkruis" redelijk is verlopen en voltooid; "Zuiderkruis" ten anker ligt Noordzijde van de haven; vertrek daglicht en de toestand geheel rustig is. Bel het Hoge Commissariaat op en krijg Gieben aan de telefoen, die naar aanleiding hiervan beslist, dat de "Kortenaar" moet worden teruggeroepen. Verzend orders aan de "Kortenaar" (tgm. 141610 Z/AUG) en licht Holland in, dat de "Kortenaar" teruggeroepen is en één week in Surabaia mag blijven. Verzoek aan Holland reisplan voor thuisreis. Licht Commandeur Koninklijke Marine Surabaia in omtrent tijd van aankomst "Kortenaar" en geef hem order het schip gereed te maken voor vertrek naar Nederland binnen één week.

16 Augustus.

Ontvang afschriften van brief van Hatta aan HC ddo. 14 Augustus 1950 (zie bijlage VII) en het antwoord daareop ddo. 15 Augustus 1950 (zie bijlage VIII).

Afschrift.

BIJLAGE I.
*****

9/8

Excellentie,

Naar aanleiding van het schrijven van Uw Excellentie van 8 dezer Nr. 307/I/R en in aansluiting op ons onderhoud van gisteravond heb ik de eer het volgende onder de aandacht van Uwe Excellentie te brengen.

De wijze, waarop Hr.Ms. "Kortenaer" naar Makassar werd gezonden, namelijk door hiervan slechts kennis te geven aan de Regering van de V.S.I. lang na zijn vertrek, betekent n.i. een overtreding van de "Regelingen betreffende de Nederlandse zeestrijdkrachten in Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht", in het bijzonder de artikelen 2, 7 en 12.

Aangezien deze maatregel van de Nederlandse Regering met betrekking tot het even genoemde oorlogsschip "Kortenaer" zonder voorafgaande overeenstemming met de Regering van de V.S.I. werd genomen, is de Regering van de V.S.I. van oordeel, dat de Nederlandse Regering genoemd oorlogsschip heeft afgevoerd van de lijst van schepen, waaraan de taak werd gegeven diensten te verrichten voor de Regering van de V.S.I. en dat in verband hiermede met betrekking tot voornoemd oorlogsschip de bepalingen van de R.T.C. niet langer van toepassing zijn, doch de algemene internationale bepalingen.

Ik hoop, dat Uwe Excellentie op korte termijn zult willen mededelen, welke maatregelen door de Nederlandse Regering vervolgens jegens het genoemde oorlogsschip "Kortenaer" zal nemen.

Afschrift van deze brief deed ik ook toekomen aan de UNCI.

Ik moeg van deze gelegenheid gebruik maken Uwe Excellentie te verzoeken de hernieuwde verzekering van mijn hoogachting wel te willen aanvaarden.

DE MINISTER-PRESIDENT

w.g. Hatta

Afschrift.

BIJLAGE II.

Bureau VKMI

GEHEIM.

Zijne Excellentie de Hoge Commissaris
van het Koninkrijk der Nederlanden
bij de Regering van de VSI,
te
Djakarta.

X 24

Djakarta,

10 Augustus

50

Het zenden van Hr.Ms. "Kortenaer"
naar Makassar.

1.

De brief van de Minister-President der VSI aan Uwe Excellentie ddo. 9 Augustus 1950, waarvan U mij inzage geeft en welke ik U hierbij weder des teekomen, geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Uitgaande van de stelling van de Minister-President, dat de Nederlandse Regering Hr.Ms. "Kortenaer" heeft afgevoerd van de lijst der schepen, welke diensten zullen verrichten in het kader van de "Hulp en Steun"-taak, is daarvan naar mijn mening geenszins de consequentie te verbinden, dat op dit oorlogsschip de bepalingen van de RTC niet langer van toepassing zijn, doch de algemene bepalingen van internationaal recht.

Bij het trekken van deze consequentie is immers over het hoofd gezien, dat de Nederlandse Zee-strijdkrachten, bij de Souvereiniteitsoverdracht in Indonesië aanwezig, op twee gronden hier te lande aanwezig kunnen blijven:

- 1e. voor hulp en steun;
- 2e. omdat de termijn, voor hun terugtrekking gesteld, nog niet is verlopen;

In de Art. 2 en 6 van de Regelingen Nederlandse Zee-strijdkrachten in Indonesië na de Souvereiniteitsoverdracht is vastgesteld, dat aan de Nederlandse Zee-strijdkrachten een termijn van een jaar na die overdracht is verleend, om uit Indonesië terug te trekken, gedurende welk jaar zij derhalve op grond van de RTC hier te lande aanwezig zijn, ook al waren zij niet ingeschakeld in de hulp en steun-regeling. Aangezien het overeengekomen ter RTC aan het algemeen internationaal recht deregeert, volgt hieruit, dat gedurende de terugtrektermijn tegen de aanwezigheid van de hier gebleven Nederlandse oorlogsschepen niet op grond van het algemeen internationaal recht bezwaar kan worden gemaakt.

Ik bege...

Afschrift.

BIJLAGE II.
VERVOLGBLAD 1.

vervolgblad 1.

Ik mege er hierbij de aandacht op vestigen, dat het geval van Hr.Ms. "Kortenaer" anders ligt, dan dat van Hr.Ms. "Evertsen". Wat betreft de zending van het laatstgenoemde oorlogsschip kan gezegd worden, dat dit door zijn zending naar buiten Indonesië is teruggetrokken en derhalve aan de RTC-overeenkomst is onttrokken; wat betreft het eerstgenoemde schip, kan dit bezwaarlijk beweerd worden, doch alleen, dat het aan de hulp en steun is onttrokken.

De Vice-admiraal,
Vlagofficier Koninklijke Marine
in Indonesië,

W.S. K.J. Kint.

Afschrift.

BIJLAGE III.
*****

KEMENTERIAN PERTAHANAN

Djakarta, 10 Augustus 1950.-

No. : KP/3927/50

BAMPIRAN: -

PERIHAL : Pengiriman Hr.Ms. "Kortenaer"

Kepada Jang Mulia Perwira Tertinggi
Angkatan Laut Keradjaan Belanda di
Indonesia,
D J A K A R T A.-

Jang Mulia,

Dengan menundjuk kepada surat dari J.M. Perdana Menteri R.I.S. kepada J.M. Komisaris Agung Keradjaan Belanda di Indonesia, ttg. 9 bulan ini, No. 5085/50, kami harap sudilah kiranya Jang Mulia memberi tahukan kepada kami dalam saat jang singkat tindakan-tindakan apa telah di ambil terhadap kapal perang "Kortenaer" tersebut.

Kami mempergunakan kesempatan ini untuk menjatakan sekali lagi penghormatan kami terhadap Jang Mulia.

MENTERI PERTAHANAN,

W. S. HAMENGGU BUWONO IX
LETNAN DJENDERAL

TURUNAN kepada:
1. Perdana Menteri RIS
2. fg. KSAP

ALSGHEIM.

BIJLAGE IV.

V.K.M.I.

Bureau VKMI

Zijne Excellentie de Minister van Defensie
van de Verenigde Staten van Indonesië
te Djakarta.

ZEER GEHEIM.

Djakarta,

X 25

11 Augustus 50

Het zenden van Hr.Ms.
"Kortenaer" naar Makassar.

In antwoord op Uw brief van 10 Augustus 1950
no. KP/3927/50 heb ik de eer Uwer Excellentie mede te delen,
dat ik in afwachting van een eventuele opdracht van de
Nederlandse Regering geen nieuwe orders aan Hr.Ms. ter-
pedebootjager "Kortenaer" heb doen uitgaan. Slechts heb ik,
op verzoek van de Kepala Staf Angkatan Laut, met wie ik
deze zaak besprak, naar aanleiding van de door U aangehaalde
brief van de Minister-President van de Verenigde Staten
van Indonesië, aan de commandant van Hr.Ms. "Kortenaer"
opgedragen de vlag van de V.S.I., welke ingevolge artikel
13 van de ter RTC vastgestelde "Regeling betreffende de
Nederlandse Zee strijdkrachten in Indonesië na de souve-
reiniteitsoverdracht", aan de ra werd gevoerd, te doen
meerhalen.

Tevens werd door de Kolonel Subijakte de aan boord
aanwezige A.L.R.I.S. liaison-officier overgeplaatst en ter
beschikking van de KKAL te Makassar gesteld.

Uwe Excellentie gelieve de hernieuwde verzekering
van mijn voortdurende hoogachting wel te willen aanvaarden.

De Vice-Admiraal,
Vlagofficier Koninklijke Marine in Indonesië,

w.g. F.J. Kist.

Afschrift.

BIJLAGE V.
=====

PERDANA MENTERI
REPUBLIK INDONESIA SERIKAT

Djakarta, 11 Augustus, 1950.

Nr.

Excellentie,

Uwer Excellentie's schrijven van 10-dezer necht ik in goede orde ontvangen.

In mijn brief van 9 dezer Nr. 5085/50 deelde ik Uwer Excellentie reeds mede, dat het zenden van de "Kortenaer" naar Makassar zonder toestemming van de Regering van de R.V.S.I., terwijl de Regering van de zending van de "Kortenaer" eerst op de hoogte werd gesteld, nadat even- gemeld schip reeds vertrokken was, in strijd moet worden geacht met de artikelen 2, 7 en 12 van de "Regelingen betreffende Nederlandse zeestrijdkrachten in Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht". Ik blijf mijn mening handhaven en moge daar nog aan toevoegen, dat het besluit van de Nederlandse Regering mede een schending betekent van artikel 20 van bovenvermelde "Regelingen", waarin uit- drukkkelijk vermeld staat, dat de Koninklijke Marine in afwachting van haar afvoer niet operationeel zal worden gebruikt.

Uit Uwer Excellentie's bovenaangehaald schrijven blijkt, dat door de Nederlandse Regering de opvatting dat het zenden van de "Kortenaer" in strijd is met de R.T.C.- overeenkomsten niet wordt bestreden.

Het in evengemelde brief gedane beroep op de schending van artikel 8 van de overeenkomst betreffende de landstrijd- krachten (aangenomen, dat zulks juist zoude zijn, hetgeen niet het geval is, waarover nader, mist m.i. enig wedelijke grond, aangezien in de R.T.C.-overeenkomsten generlei verband wordt gelegd tussen evenvermeld artikel 8 en boven- vermelde artikelen van de "Regelingen betreffende de Nederlan- se zeestrijdkrachten".

Ik moge er bovendien op wijzen, dat de uit Uwer Excel- lentie's brief blijkende redenering als zoude een vermeende schending van een overeenkomst door de wederpartij schen- ding van een andere overeenkomst kunnen rechtvaardigen, in strijd moet worden geacht met internationaal terzake gel- dende praktijken en de R.T.C.-overeenkomsten op geheel los- se schreeven doet staan.

Ik meen bovendien reeds aanstonds krachtig stelling te moeten nemen tegen Uwer Excellentie's zienswijze als zoude "In Makassar plaatsing en zonder waarschuwing --- be- schieting van kampementen, waarin ... (de Nederlandse) landstrijdkrachten zijn gelegerd" hebben plaats gehad.

-Onzerzijds-

Zijner Excellentie Dr. H.M. Hirschfeld,
Hoog Commissaris van het Koninkrijk der Nederlanden
in Indonesië,
D J A K A R T A.

Onzerzijds is reeds eerder melding gemaakt van voortdurende provocaties van de zijde van genoemde kampementen in Makassar, zoals het neerhalen van nationale vlaggen, het maltraheren van burgers, resulterende tenslotte in het mishandelen en neerschieten van een officier van het Indonesische leger.

Door het gedrag van bovengenoemde militairen was op de vijfde Augustus j.l. de toestand in Makassar uiterst gespannen, welke spanning zich o.a. uitte in een boycott door de burgerbevolking ten opzichte van de ex-KNIL militairen. Om deze spanning te doorbreken werd op 5 Augustus van 13.00 te 16.00 uur een bespreking gehouden tussen de Nederlandse en Indonesische hoogste militaire autoriteiten, welke bespreking mede werd bijgewoond door militaire waarnemers van de UNCI en 3 afgevaardigden van de ex-KNIL militairen. Na deze bespreking was men van Indonesische zijde opgelucht, omdat er volledig overeenstemming was bereikt om de bestaande moeilijkheden te overkomen. Om 17.20 werd bijverassing door de ex-KNIL militairen een actie ingezet met gebruikmaking van gepantserde voertuigen en mortieren, welke goedgericht e schoten op Indonesische kampementen en stafkwartieren afvuurden. Van Indonesische zijde heeft men sterke bewijzen, dat de aanval goed voorbereid was en dat de KL-leiding in Makassar de onder hare bevelen staande militairen op dat moment niet meer in de hand had.

Concluderende noge ik opmaken, dat de gevechten in Makassar begonnen zijn als gevolg van een goed voorbereide aanval van ex-KNIL militairen, met gebruikmaking van alle ter hunne beschikking staande wapens, welke aanval werd ingezet ruim een uur nadat tussen de Nederlandse en Indonesische locale commandanten volledige overeenstemming was bereikt.

Ik meen een dergelijke houding niet te mogen verwachten van "gasten" zoals evenmin de tot dusverre plaats gehad hebbende handelingen van eenheden van de onder Nederlandse verantwoordelijkheid staande strijdkrachten, welke een gevaar opleverden voor de Republiek (het optreden van Westerling en zijn Apra, de Andi-Azis affaire, waaraan een groot aantal KNIL-militairen deelnamen, de ongeregeldeheden op Makassar op 15 en 16 Mei j.l., en de rebellie van KNIL-militairen op Ambon.

Teen ter R.T.C. genoemd artikel 8 werd geredigeerd, kon ik niets anders verwachten, dan dat genoemde strijdkrachten zich inderdaad als gasten zouden gedragen. Ik noge er mijn diepe teleurstelling over uitspreken, dat het verloop der gebeurtenissen mij in mijn vertrouwen heeft geschokt.

Over Excellentie's opvatting, dat het dirigeren van de "Kortenaer" als een geschikt middel en als een op de Nederlandse Regering ..... tegenover de Koninklijke Landmacht en de Nederlandse burgerbevolking in Makassar rustende plicht (moet) worden beschouwd, kan ik niet delen, in tegendeel ben ik van opvatting dat het zenden van de "Kortenaer" de vriendschappelijke verhouding tussen Nederland en Indonesië niet heeft bevorderd. Ik noge hieraan toevoegen, dat waar de "Kortenaer" op 8 dezer ten 16.00 ure op de rede van Makassar arriveerde, zij op zijn laatst omstreeks de 7e ten 24.00 ure Soerabaja moet hebben verlaten en derhalve het plan om de "Kortenaer" te zenden reeds moet zijn

beraamd vóór het vertrek van de Generaal-Majoor Scheffelaar.

Concluderende neem ik derhalve dat de door de Nederlandse Regering voorgebracht argumenten niet bevredigend kunnen worden geacht.

In mijn bovengemaagd schrijven deelde ik Uwer Excellentie reeds mede, dat, waar het zenden van de "Kortenaer" is geschied zonder de toestemming van de Regering van de R.I.S. de Regering van de R.I.S. haar acht door de Nederlandse Regering te zijn geschrapt uit de lijst van schepen, welke een taak te verrichten hebben voor de R.I.S. en derhalve op haar niet langer de bepalingen van de R.T.C.-overeenkomsten van toepassing zijn, doch de algemene bepalingen van internationaal recht. Zulks impliceert onder meer, dat de Regering van de R.I.S. niet langer kan toestaan, dat de Indonesische nationale vlag op de "Kortenaer" blijft waaien.

Ik blijf derhalve van de Nederlandse Regering eisen, dat de "Kortenaer" uit de rede van Makassar wordt teruggevoerd en dat zij vervolgens de Indonesische wateren ten snelste verlaat. Indien de Nederlandse Regering zich aan de internationaal geldige bepalingen wenst te houden, dan moe ik van Uwer Excellentie verwachten, dat ten spoedigste de geëigende stappen zullen worden genomen.

Ofschoon de gronden, waarop ik deze eis baseer, m.i. voldoende duidelijk zijn, heb ik er, op grond van het door Uwe Excellentie aangehaald artikel VI van de Antel-Resolutie, generlei bezwaar tegen, dat de Nederlandse Regering en de Regering van de R.I.S. nepens deze zaak zocht de UNCI wenden, teneinde haar bemiddeling in te roepen ter oplossing van dit geschil.

In mijn schrijven van 10 dezer, waarvan ik Uwer Excellentie een deurdruk deed toekomen, verzocht ik reeds de UNCI in ernstige overweging te willen nemen, welke stappen dienen te worden genomen, teneinde indisciplinaire handelingen van de onder Nederlandse verantwoordelijkheid staande strijdkrachten te voorkomen.

Afschrift van dit schrijven wordt door mij rechtstreeks toegezonden aan de UNCI.

Uwe Excellentie gelieve de hernieuwde verzekering van mijn bijzondere hoogachting wel te willen aanvaarden.

DE MINISTER-PRESIDENT,
Republiek der Verenigde Staten van Indonesië.

w.g. Drs. Moh. Hatta.

Nr. 319/I/H

Djakarta, 13 Augustus 1950.

G/dW

Excellentie,

Ik heb de eer Uwer Excellentie te berichten dat ik Haar brieven van 9 en 11 dezer, Nrs. 5085/50 en 5128/50 inzake het optrekken van Hr.Ms. Kortenaer naar Makassar heb ontvangen.

Mijn Regering is steeds van mening geweest, dat het verblijf van Hr.Ms. "Kortenaer" te Makassar zo kort mogelijk behoorde te zijn. Ik heb daarom thans aan mijn Regering machtiging gevraagd om aan de Commandant van Hr.Ms. Kortenaer order te geven de reede van Makassar te verlaten en naar zijn basis op te stomen.

Uwe Excellentie heeft in Haar bovenbedoeld schrijven van 10 dezer betoegd, dat de wijze, waarop Hr.Ms. Kortenaer naar Makassar werd gezonden in strijd zou zijn met de Regelingen betreffende de Nederlandse zeevrijkrachten in Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht, inzonderheid met de artikelen 2, 7 en 12 daarvan, weshalve, naar het oordeel van haar Regering, gemeld schip afgevoerd zou zijn van de lijst van schepen, welke in het kader van hetgeen ter Ronde Tafel Conferentie is overeengekomen, taken verrichten ten behoeve van de Republiek der Vereenigde Staten van Indonesië. Aan deze stelling verbond zij de conclusie, dat op bedoeld schip niet meer de bepalingen van de Ronde Tafel Conferentie van toepassing zouden zijn, doch de algemene bepalingen van internationaal recht.

Uitgaande van Haar stelling, dat Hr.Ms. Kortenaer thans inderdaad van de lijst van schepen, welke hulp en steun bieden is afgevoerd - de mededeling hiervan impliceert immers, dat het verzoek der Indonesische Regering, krachtens hetwelk dit schip zodanige hulp en steun bood, is komen te vervallen - zou ik tegen de conclusie, welke Zij aan deze stelling verbond, kunnen aanvoeren, dat de Nederlandse zeevrijkrachten bij de soevereiniteitsoverdracht in Indonesië aanwezig, op twee gronden hier te lande aanwezig kunnen blijven:

- la. -

Zijner Excellentie D^rs. Moh. Hatta,
Minister-President van de
Verenigde Staten van Indonesië,
D J A K A R T A .

-2-

- 1e. voor hulp en steun;
- 2e. omdat de termijn, voor hun terugtrekking gesteld, nog niet is verlopen.

In de artikelen 2 en 6 van de Regelingen betreffende Nederlandse zeestrijdkrachten in Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht is vastgelegd, dat aan de Nederlandse zeestrijdkrachten een termijn van één jaar na die overdracht is verleend, om uit Indonesië terug te trekken, gedurende welk jaar zij derhalve krachtens het ter Ronde Tafel Conferentie overeengekomen hier te lande aanwezig kunnen blijven, ook al waren zij niet ingeschakeld in de hulp en steunregeling. Aangezien het overeengekomen ter Ronde Tafel Conferentie aan het algemene internationale recht deregeert, volgt hieruit, dat gedurende de terugtrektermijn tegen de aanwezigheid van de hier gebleven Nederlandse oorlogsschepen niet op grond van het algemene internationale recht bezwaar kan worden gemaakt.

Vermits Hr.Ms. Kortenaer nog niet uit de Indonesische wateren is teruggetrokken, is, naar de mening van mijn Regering op dit schip het bepaalde bij de Ronde Tafel Conferentie, krachtens hetwelk het tot 27 December e.k. hier te lande kan blijven, onverminderd van kracht.

In Haar schrijven van 11 dezer geeft Uwe Excellentie evenwel te kennen, dat Zij op de aanwezigheid van Hr.Ms. Kortenaer hier te lande geen prijs meer stelt, weshalve ik aan mijn Regering heb voorgesteld, het schip elders nuttig te maken. Mijn Regering zal echter ongetwijfeld gaarne zien dat Hr.Ms. Kortenaer zich op de gebruikelijke wijze voorbereidt op het vertrek uit de Indonesische wateren naar een ander klimaat. Ik neem te mogen aannemen, dat daartegen Uwerzijds geen bezwaar zal bestaan en bedoelde voorbereidingen mitsdien te Soerabaia getroffen zullen kunnen worden.

Ik stel mij voor, binnenkort terug te komen op de inhoud van Haar vorenbedoeld schrijven van 11 dezer, voorzover ik dit niet reeds hierboven heb gedaan.

Een afschrift van dit schrijven doe ik toekomen aan de Commissie der Verenigde Naties voor Indonesië.

Uwe Excellentie gelieve de hernieuwde verzekering van mijn voortdurende heugachting wel te willen aanvaarden.

DE HOGE COMMISSARIS,

w.g. Dr.H.M.HIRSCHFELD.

PERDANA MENTERI
REPUBLIK INDONESIA SERIKAT

VERTELING

Djakarta, 14 Augustus 1950.=

Excellentie,

Ik heb de eer Uwer Excellentie de goede ontvangst te berichten van Haar schrijven van 13 dezer no. 319/I/H inzake Hr.Ms. Kortemaer.

Van Uwer Excellentie's besluit, aan Haar Regering machtiging te vragen, om aan de Commandata van de "Kortemaer" order te geven de rede van Makassar te verlaten en van Uwer Excellentie's voorstel aan Haar Regering om genoemd schip elders nuttig te doen maken, heb ik goede nota genomen.

Uwer Excellentie's in Haar evenvermelde brief verdedigde zienswijze nevens de artikelen 2, 6, 7 en 12 van de "Regelingen betreffende de Nederlandse zee strijdkrachten in Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht" vennag ik evenwel niet delen. te

Bij de tot standkoming van bevenvermelde "Regelingen" stond de partijen slechts voor ogen dat de Koninklijke Marine gedurende haar terugtrek periode ten behoeve van de RVSI de taken zou verrichten als vermeld in art. 7. Uwer Excellentie's interpretatie van de artikelen 2 en 6 dier "Regelingen" doet genoemde "Regelingen" derhalve wel zeer veel geweld aan.

Voorts blijkt uit de terzake tussen de Minister van Defensie van de RVSI en de Vlagofficier van de Koninklijke Marine in Indonesia gevoerde correspondentie, dat de Nederlandse oorlogsschepen hier te lande zich tijdens de terugtrek periode geheel zouden bezig houden met de in genoemd artikel 7 vermelde taken. Ik blijf er derhalve bij, dat het opdragen van een taak aan één dier schepen, buiten de toestemming van de Regering van de RVSI in strijd moet worden geacht met het ter R.T.C. overeengekomene en op zijn minst genomen met de eisen der wellevendheid, welke men van de Uni-partner zoude kunnen verwachten.

Zij het ten overvloede moge ik Uwer Excellentie bevensdien nogmaals wijzen op het bepaalde in artikel 20 van de "Regelingen", waarin uitdrukkelijk vermeld staat, dat in afwachting van de afvoer van de Koninklijke Marine deze niet operationeel zal worden gebruikt, terwijl uit Uwer Excellentie's brief van 10 dezer blijkt, dat behalve voor het herstellen van contact

Zijner Excellentie Dr. H.M.Hiërschfeld,
Hoog Commissaris van het Koninkrijk
der Nederlanden in Indonesië, D j a k a r t a.

-2-

contact tussen Uwer Excellentie en de Generaal-Majoor Scheffelaar, het dirigeren van de "Kortenaer" door de Nederlandse Regering werd beschouwd als een geschikt middel en als een op Haar tegenover de Koninklijke Landmacht en de Nederlandse bevolking rustende verplichting, gronden welke mijns inziens niet met bovengemeld artikel in overeenstemming zijn te brengen.

Ik blijf derhalve volhouden, dat schending van de artikelen 2, 7, 12 en 20 van de bovenvermelde "Regeling" heeft plaats gehad.

Terugkomende op het voorgenomen vertrek van de "Kortenaer" uit de Indonesische wateren, moge ik Uwer Excellentie mededelen, dat ik er generlei bezwaar tegen heb, dat de "Kortenaer" voor dat vertrek de gebruikelijke voorbereidingen te Soerabaia doet. Ik moge Uwer Excellentie evenwel verzoeken die voorbereidingen dusdanig te doen treffen, dat het verblijf te Soerabaia niet langer dan 7 dagen behoeft te duren.

Afschrift van dit schrijven doe ik teekenen aan de Commissie van de Verenigde Naties voor Indonesië.

Uwe Excellentie gelieve de hernieuwde verzekering van mijne heegschting te willen aanvaarden.

DE MINISTER - PRESIDENT
REPUBLIEK DER VERENIGDE STATEN VAN
INDONESIA

w.g. Drs. Moh. Hatta.

Nr.
G/HG.

Djakarta, 15 Augustus 1950.

Excellentie,

Ik heb de eer Uwer Excellentie hierbij de goede ontvangst te erkennen van Haar schrijven van 14 dezer no. 5173/50.

De uiteenzetting van de grenzen waarop Uwer Excellentie meent bij Haar standpunt te moeten blijven dat de zending van Hr.Ms. "Kortenaer" naar Makassar een schending inhoudt van de artikelen 2, 6, 7 en 12 van de "Regelingen betreffende de Nederlandse zee strijdkrachten in Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht" heb ik ter kennis van mijn Regering gebracht.

Het verheugt mij Uwer Excellentie te kunnen berichten, dat mijn Regering zich met mijn voorstel om Hr.Ms. "Kortenaer" uit de Indonesische wateren terug te trekken, heeft verenigd.

Met erkentelijkheid heb ik kennis genomen van Uwer Excellentie's mededeling dat Zij er geen bezwaar tegen heeft dat voor het vertrek van dit schip uit de Indonesische wateren te Surabaya de nodige voorbereidingen worden getroffen. Ik heb goede nota genomen van Haar verzoek om de Hr.Ms. "Kortenaer" hiervoor niet langer dan zeven dagen te Surabaya te doen verblijven.

Ik moeg Uwer Excellentie nog mededelen, dat Hr.Ms. "Kortenaer" in de afgelopen nacht de reede van Makassar heeft verlaten en thans opsteent naar Surabaya.

Afschrift van dit schrijven deed ik toekomen aan de Commissie van de Verenigde Naties voor Indonesië.

Ik moeg Uwer Excellentie verzoeken de hernieuwde verzekering van mijn bijzondere hoogachting wel te willen aanvaarden.

DE HOGE COMMISSARIS,

w.g. (Dr. H.M. HIRSCHFELD)

Zijner Excellentie
Drs. Moh. Hatta,
Minister-Prezident van de
Verenigde Staten van Indonesië,
D J A K A R T A.